

Polazeći od ciljeva i načela utvrđenih Statutom SDA i Programskom deklaracijom Sedmog Kongresa SDA, u nastojanju da politički dosljedno odgovorimo na aktualna pitanja u oblasti penzionog i invalidskog osiguranja, socijalne zaštite, zdravstva i radnih prava, Sedmi Kongres SDA je 14. septembra 2019. godine, u Sarajevu, usvojio:

REZOLUCIJU

O POLITIKAMA U OBLASTI PENZIONOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA, SOCIJALNE ZAŠTITE, ZDRAVSTVA I RADNIH PRAVA

I

(PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE)

Obzirom da obuhvata oko 17% populacije države, kao direktnih korisnika, te da troši 10% Bruto društvenog proizvoda (BDP), penzijski i invalidski sistem je i ekonomski i socijalno najkrupniji društveni sistem. Radi društvene i političke stabilnosti, apsolutni prioritet je da se taj sistem pravedno i ekonomski održivo postavi.

U Bosni i Hercegovini je, u skladu sa Ustavom, sistem penzijskog i invalidskog osiguranja u nadležnosti entiteta, tako da imamo dva sistema, sa dva temeljna zakona i dva nosioca provedbe sistema: u entitetu RS Fond PIO RS-a, a u Federaciji BiH Federalni zavod MIO/PIO. Ta podijeljenost na dva dijela, automatski smanjuje mogućnost optimalnog uređenja i smanjuje efikasnost i sinergiju sa ostalim društvenim sistemima. Međutim to je činjenica koja proizlazi iz ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine i na temelju toga treba kreirati najoptimalnija rješenja za društvo.

Kao što se iz pregleda ostvarenja ciljeva postavljenih u Rezoluciji 6. Kongresa SDA BiH može vidjeti, u FBiH su realizirani gotovo svi ciljevi, te je sistem penzijskog i invalidskog osiguranja temeljito i kvalitetno reformiran.

Poslije 20 godina donesen je novi Zakon o PIO u FBiH, koji je ocijenjen kao izuzetna reforma sa preciznim mjerama koje kratkoročno, srednjoročno i dugoročno osiguravaju pozitivne efekte na penzijski sistem u FBiH, kao i na ekonomsku i društvenu stabilnost u FBiH. U najkraćem, novi zakon je otklonio prevaziđene, štetne norme prethodnog zakona, osigurao potpunu pravednost penzija u odnosu na uplaćeni doprinos za svakog pojedinačno i uspostavio parametre koji osiguravaju dugoročnu finansijsku stabilnost sistema.

Kao jedan od efekata novog zakona napravljen je izuzetan iskorak u povećanju starih i najnižih penzija tako što su stare penzije, koje su bile izuzetno potcijenjene, jednokratno povećane za 5% i 10%, a zatim u deset mjeseci od primjene novog zakona, još četiri puta usklađivane, tj. povećane. Kao efekat tih usklađivanja minimalna penzija je sa 01. 01. 2019. godine povećana za 13,8%, a prosječna penzija za oko 10%.

Kroz novi Zakon o PIO riješen je status, tj. bit će penzionisane i supruge šehida koje na dan pogibije svojih supružnika nisu imale uvjete za porodičnu penziju (nisu imale 45 godina života). Time je riješen status 1400 porodica šehida koje bi bez tog zakona trajno ostale bez penzije.

Donesen je i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prijevremenom povoljnijem penzionisanju, kojim su korisnicima, ratnim veteranima vraćena prava oduzeta zakonom koji je donijela prethodna SDP-ova vlast.

Kroz efekte realiziranih ciljeva, kumulirani deficit u poslovanju FZ PIO/MIO, koji je početkom 2016. godine iznosio 229.000 KM, praktično je eliminiran.

Penzijski sistem u entitetu RS je reformiran na drugi način, nekoliko godina ranije, a u periodu između dva kongresa SDA BiH je urađena još jedna radikalna promjena: kompletan sistem je integriran u budžet entiteta RS. To se uradilo na brzinu iz razloga što je erozija sistema, uzrokovana sve lošijim makroekonomskim parametrima, koji su dovodili do bržeg rasta rashoda za penzije nego prihoda od doprinosa, tj. kumuliranja deficita, bez izgleda da će to ikad stati, dovela u pitanje daljnje funkcioniranje sistema i isplatu penzija.

U najkraćem se može reći da je penzijski sistem u entitetu RS u bitno lošijem stanju nego u FBiH, da su penzije u prosjeku niže za preko 10%, da je nepravedniji jer su minimalne penzije duplo niže nego u FBiH, da su i dalje rashodi značajno, za oko 25%, veći od prihoda, te da se taj gubitak finansira iz poreznih prihoda i zaduženja budžeta entiteta RS.

Sa ciljem daljeg poboljšanja penzijskih sistema u oba entiteta, utvrđujemo sljedeće prioritete našeg djelovanja:

- dalje tražiti način i političku volju da se penzijski sistemi entiteta integrišu u državni penzijski sistem, a da se, u nekoj prijelaznoj fazi, donese okvirni zakon o PIO na nivou države, koji bi jedinstveno postavio najbitnije elemente sistema kao što su: način izračuna visine penzija, minimalni uslovi za penzionisanje i sl;
- nastaviti poboljšavati disciplinu u naplati doprinosa, sve do nulte tolerancije, kako bi se održali stabilnim temeljni prihodi za finansiranje penzija, a što bi ujedno bilo u funkciji ujednačavanja uslova za privređivanje za sve učesnike na tržištu;
- u skladu sa ekonomskim kretanjima, naročito kretanjem BDP-a i finansijskim rezultatom budžeta entiteta, koristiti zakonsku mogućnost, kroz redovna i vanredna usklađivanja penzija, za realan rast penzija i popravljavanje omjera između prosječne penzije i prosječne plate;
- u oba entiteta nastaviti i ubrzati uplatu doprinosa za PIO za radnike kojima je, kroz propast poslodavca, ostao neuvezan staž;

- u FBiH izvršiti izmjene u Zakonu o PIO i Zakonu o prijevremenom povoljnijem penzionisanju, kojima će se ujednačiti način usklađivanja penzija, ukinuti penalizacija za penzionisanje sa posebnim (ratnim) stažom i razriješiti status supruga šehida čiji muževi nisu imali registriranog staža;
- izmjenama odgovarajućih zakona postići harmonizaciju prava iz PIO za povratnike u RS, prema pravima penzionera u FBiH;
- izmjenama poreznog zakonodavstva dati podsticaj korištenju potencijala i perspektivnosti sistema dobrovoljnog penzijskog osiguranja, na temelju već donesenog zakona i prema najboljoj evropskoj praksi i iskustvima.

Važno je napomenuti da sve navedene mjere i ciljevi neće, ili će neznatno uvećati učešće rashoda za penzije, tako da se ostale mjere ekonomske politike trebaju postaviti sa fiksnom činjenicom da neće biti potrebno nalaziti dodatna sredstva za penzije, ali ne treba planirati niti da se ona mogu smanjiti. Dakle, za finansijski održiv, pravedan i društveno stabilizirajući sistem PIO trebat će iz BDP uzeti najmanje isti procenat kao i do sada, tj. 10% BDP-a.

II (SOCIJALNA ZAŠTITA)

Socijalna prava se garantuju ustavima dva entiteta (Federacija BiH i Republika Srpska) i deset kantona, te uređuju entitetskim i kantonalnim zakonima, jer su ova prava, shodno ustavnom uređenju Bosne i Hercegovine, u isključivoj nadležnosti entiteta i kantona. I pored značajnog broja prava koja se odnose na oblast socijalne zaštite, evidentno je da veliki broj građana živi u siromaštvu i suočava se poteškoćama prilikom ostvarivanja svojih Ustavom i zakonski zagarantovanim pravima.

Naš cilj je omogućiti svim građanima Bosne i Hercegovine minimum socijalnih prava, a kako bi se ostvarila socijalna sigurnost u sistemu socijalne zaštite. U tom smislu naši prioriteti su:

- uskladiti zakonodavstvo na nivou Bosne i Hercegovine sa UN-ovom Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom;
- izraditi državni akcioni plan za provođenje UN-ove Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom;
- otkloniti diskriminaciju i isključivanje djece sa invaliditetom iz redovnog obrazovanja od najranijeg predškolskog doba i omogućiti inkluziju u obrazovanju;
- usvajanje novih zakona kojim će se omogućiti ostvarivanje jednakih prava na osnovu invaliditeta bez obzira na mjesto prebivališta, a na području cijele Bosne i Hercegovine;
- osigurati da sve osobe sa invaliditetom imaju pravo na obaveznu zdravstvenu zaštitu;

- kroz zakonska rješenja dodatno stimulisati poslodavce prilikom zapošljavanja osoba sa invaliditetom;
- sistemsko izjednačavanje svih socijalnih prava određivanje socijalnog minimuma na nivou Bosni i Hercegovine;
- osiguranje dodatnih budžetskih sredstava za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite, povećanje socijalnih davanja najugroženijim kategorijama društva te posebno osiguravanje dječijeg doplatka na nivou Bosne i Hercegovine;
- uspostaviti sveobuhvatnu jedinstvenu evidenciju korisnika budžetskih naknada u sistemu socijalne pomoći kroz razvoj integracionog informacionog sistema;
- izjednačavanje prava civilnih žrtava rata i civilnih invalida sa pravima ratnih vojnih invalida;
- izjednačiti porodiljske naknade na nivou kantona i osigurati naknade kako za zaposlene porodilje tako i za one koje nisu zaposlene;
- osigurati novčane stimulacije za svako novorođeno dijete, s ciljem povećanja nataliteta;
- razvijati alternativne oblike zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja kroz promociju instituta hraniteljstva, kao i uvođenje jednostavnih procedura prilikom usvojenja;
- usaglašavanje Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom sa međunarodnim standardima, a nakon toga usaglašavanje kantonalnih zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom sa federalnim zakonom;
- s ciljem poboljšanja kvaliteta života osoba treće životne dobi, njihove socijalne uključenosti u zajednicu sa ciljem da im se aktivira i omogući zdravo mentalno starenje, na nivou svake općine osnovati centar za zdravo starenje;
- donošenje zakona o dječijoj zaštiti, uspostava Fonda dječije zaštite Federacije Bosne i Hercegovine i osnivanje Fonda solidarnosti za dijagnostiku i liječenje oboljenja, stanja i povreda djece u Federaciji Bosne i Hercegovine;
- kadrovski poboljšati uslove rada u centrima za socijalni rad te posebno osigurati fizičku zaštitu i video nadzor u centrima za socijalni rad;
- sistemski urediti rad sigurnih kuća i omogućiti bolju podršku ženama žrtvama nasilja u porodici kroz psihološka savjetovišta, materijalnu i pravnu pomoć i omogućavanje prednosti pri zapošljavanju;
- pristupiti izmjenama zakona kako bi se omogućila adekvatna pravna zaštita samohranih roditelja s ciljem osiguranja najboljeg interesa djeteta.

III (ZDRAVSTVENA ZAŠTITA)

Sve aktivnosti sa ciljem poboljšanja zdravstvene zaštite ćemo provoditi u skladu sa preporukama Svjetske zdravstvene organizacije (WTO), Strategijom razvoja zdravstvene zaštite u FBiH, vodeći računa o obavezama BiH u pogledu međunarodnih standarda u zdravstvenoj zaštiti. Naš cilj je reforma i racionalizacija zdravstvenog sistema, uz jačanje kvaliteta usluga, uz princip solidarnosti i uspostave održivog zdravstvenog sistema koji će osigurati zdravstvenu zaštitu građana od rođenja pa do kraja života sa posebnom brigom za zdravlje osoba treće životne dobi, te onih koji boluju od malignih i kardiovaskularnih bolesti.

U tom smislu naši prioriteti su provođenje sljedećih mjera:

- fuzija – ujedinjavanje ustanova zdravstva koje rade iste ili srodne djelatnosti, sa ciljem racionalizacije i eliminiranja nepotrebnih troškova (ukidanje velikog broja UO i NO, direktora, savjetnika i slično, nepotrebni prostori, režije itd.);
- jednaka opterećenost svih u zdravstvenom sistemu u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti;
- kontrola propisanih lijekova, bolovanja i invalidnosti (saniranje uočenih nepravilnosti i zloupotreba);
- uspostava centralnog registra svih zdravstvenih kadrova, te strateško usklađivanje razvoja zdravstvene struke sa potrebama tržišta, uz mogućnost raspoređivanja zdravstvenih radnika na adekvatna mjesta u čitavom sistemu zdravstva;
- centralizacija nabavke lijekova i potrošnog materijala sa težištem na generiku, uz redovno ažuriranje esencijalne liste lijekova prema potrebama bolesnika;
- razdvajanje rada u državnoj i privatnoj praksi;
- reformiranje Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja u skladu sa potrebama vremena.

IV (RADNA PRAVA)

U saradnji sa sindikatima i poslodavcima ćemo intenzivno raditi na unapređenju zakonskog okvira koji će poboljšati uslove rada i garantovati visinu plaće s kojom se može dostojno živjeti u Bosni i Hercegovini.

S tim ciljem ćemo provoditi sljedeće mjere:

- reforma radno-pravnog zakonodavstva, koja bi uključivala:
 - a) fleksibilniji Zakon o radu u pogledu započinjanja, sadržaja i raskida radnog odnosa;

- b) vremenski ograničene kolektivne ugovore;
 - c) restrukturiranje biroa rada i
 - d) prilagođavanje zakona o posredovanju pri zapošljavanju, te iznajmljivanje radnika za privremene, povremene i sezonske poslove;
- nastavak kolektivnog pregovaranja;
 - reforma Zavoda za zapošljavanje i Zavoda zdravstvenog osiguranja u kontekstu zdravstvenog osiguranja nezaposlenih osoba, odnosno, da iste zdravstveno osiguranje ostvaruju preko Zavoda zdravstvenog osiguranja, a ne Zavoda za zapošljavanje, kao što je do sada bio slučaj;
 - u skladu sa Zakonom o doprinosima i Zakonom o porezu na dohodak, raditi na povećanju minimalne plaće;
 - osigurati kvalitetne uslove za rad radnicima na radnom mjestu, kako u javnom tako i u privatnom sektoru;
 - okončati konsultacije sa socijalnim partnerima povodom Zakona o štrajku i Zakona o reprezentativnosti;
 - pripremiti zakon o Ekonomsko-socijalnom vijeću, koji će ujedno reaktivirati i sami rad ESV-a za pregovore i vođenje socijalnog dijaloga;
 - revidirati Uredbu o naknadama i drugim materijalnim pravima koja nemaju karakter plaće, obzirom da su se pojavile tužbe vezano za neusklađenost sa Zakonom;
 - provesti vansudsku nagodbu za 2019. i narednu godinu.